

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi pôli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 17. julija 1878.

O b s e g: Poziv rojakom našim na pomoč zapuščenim. — Nadloge kmetijstva. — Rušnja okoli sadnih dreves škodljiva. — Kako gips rabiti v hlevih. — Gospodarske novice. — Čebelarjem naznanje! — Toplice v Lipiku v Slavoniji. — Popotne črtice. — O shodu federalistov. — Poslednje znamenje Avstrije. — Z globočine morjá. (Dal.) — Naši dopisi. — Novičar.

Rojaki!

Vsled mobilizacije c. kr. armade bilo je tudi mnogo naših ljudi poklicano k svojim polkom. Ta klic je britko zadel mnogo rodovin, katerim so vzeti gospodarji in očetje.

Spolnivi svojo dolžnost do cesarja in domovine morali so nagloma zapustiti svoj dom, družinam njihovim pa vsled tega pretijo nadloge vsake vrste in siromaštvo. Komu bi tedaj misel na to žalostno osodo ne ganila srca, kdo bi pri taki revi ostal še hladne krvi!

Tej revi priti po moči v okom, bodi ljudoljubna, krščanska skrb vsem onim, katerim je po milejših razmerah dano, ostati domá — pri dragih svojih.

Deželni odbor, kot zastopnik naše dežele Kranjske, je za dolžnost svojo spoznal, staviti se na čêlo blagemu delovanju s tem, da za najsilnejše potrebščine nabira pripomočkov in nabrane delí zapuščenim.

V ta cilj in konec je sam odločil svoto iz deželnega zaklada, razen tega pa obrnil se do c. k. deželnega predsedstva, ki mu je z odlokom od današnjega dne dovolilo nabirati po vsej deželi milodarov za zapuščene rodovine k vojakom poklicanih rojakov naših.

S tem pozivom se tedaj obračamo do sočutja vseh prebivalcev dežele Kranjske in potrskamo na dobrotljivo njihovo srce: naj vsak pripomore, kolikor mu je po njegovi moči mogoče! S tem bo olajšal žalostno srce vojakov, ki so zapustiti morali svoj dom, pa revščino življenja olajšal zapuščenim. Če pomagamo vsi, bo iz malega narastlo veliko, in podpora bo zdatna.

Darovi naj se pod tem napisom pošiljajo ali kar naravnost ali pa po najbližjih c. k. okrajnih glavarstvih ali po dotičnih županijah podpisaneu deželnemu odboru v Ljubljano, ki bo po časnikih naznanjal milodare, katere prejme, pa tudi dobrotnike, ki so jih darovali, in bode objavil, kaj se je zgodilo z denarjem.

Naj gre ta naš glas po vsej deželi in najde v srcu vseh domoljubov oni odmev, ki ga pričakujemo s polnim zaupanjem!

Deželni odbor Kranjski

v Ljubljani 14. julija 1878.

Gospodarske stvari.

Nadloge kmetijstva.

Zmirom glasneje in glasneje se čujejo tožbe, da čedalje bolj propada kmetijstvo. V ministerstvu kmetijstva in v ministerstvu kupčijstva, kjer se čuti ta propad, si sicer že več časa glave belijo, kako v okom priti nadlogam kmetijstva, ki so čedalje huje; al ni se jim dosihmal še posrečilo najti modrijanskega kamena, po katerem bi se v Avstriji zboljšal stan kmetijstva.

Načelo: „z združenimi močmi“, katero se tako rado povdarja že 30 let, je lepa beseda, al kaj koristi, če za lepimi besedami ne sledijo dejanja!

Da je kmetijski stan po vsem svetu eden najvažnejših stanov, to je pripoznano že od nekđaj, kajti kmetijstvo redí in vzdržuje človeštvo.

Znano je pa tudi sploh, da so štirje pogoji pred vsem potrebni, da je kmetovalec v stanu dober kup pridelovati svoje pridelke. Ti pogoji so: 1. dober kup zemljišča, 2. da kmetovalec lahko de-

narja dobí, če ga potrebuje, 3. da dober kup dobí pametne delavce in 4. da davki niso preveliki.

Čeravno je resnica, da so v vzhodnih deželah našega cesarstva zemljišča po ceni, je pa tudi od druge strani resnica to, da v teh deželah stoji kmetovanje še na nizki stopinji. In prav v teh deželah ni še železnic, katerih bi se kmetovalci mogli posluževati za svoje potrebščine.

Druga in najvažnejša potreba je pa ta, da kmetovalec lahko za majhne obresti dobiva denarja, kedar ga potrebuje. Kjer državi kakor naši Avstriji vsako leto več denarja primanjkuje, ga jemlje ona za več obresti na pòsodo in v tem tudi leži vzrok, da ga ljudstvo ne more dobivati za majhne obresti. Nasproti temu, da v Nemčiji, na Angleškem, na Francoskem in v severni Ameriki kmetovalci na podlagi osebnega kredita dobivajo denarja po 2, 3, k večemu 4 odstotke na pòsodo, ga dobí kmetovalec v našem cesarstvu komaj ali pa še ne po 6, 8 do 10 odstotkov, če tudi za posojilo daje gotovo poroštvo.

Kar se tiče dober kup pametnih delavcev, smo tudi pri nas v Avstriji in na Ogerskem še zelo na slabem, kajti ni še vsako delo dober kup, če se za nj le malo plača, ako se delo ne izvršuje po vse dobro in delavci imajo po 5 do 6 ur na dan za počivanje in jed, kakor je to navada v mnogih naših deželah. Po božji podobi vsvarjeni človek mora sicer jesti, piti in počivati, pa kar je preveč, je preveč in kmetijstvu na škodo.

Veliko breme kmetijstva je presilni zemljiški (gruntni) davek. Od leta 1848. rastejo državni stroški; vsako leto so veči. Upravni stroški (Verwaltungskosten), to je, stroški za različne cesarske urade, državne zборе itd. so že 3krat in celo 4krat več, kakor so pred letom 1848. bili, in z njimi vred so tudi davki in druge davščine v enaki meri se zveščali, blagostan ljudstva pa se sploh zmanjšal. Ljudstvo v velikih stiskah je vsako leto pričakovalo, da bosta finančna ministra na Dunaji in v Budapeštu stopila pred državna zbora z naznanilom: „zdaj državna blagajnica nima nobenega deficita (nobene primanjlkave) več; srebro nima ažiije, davki se ne povikšajo več“ — al žalibog, da do danes ni bilo še tacega glasa! Ni tedaj čuda, da je zelo oblačno nebo Avstrije in Ogerske.

Pravilo, da se dohodki kmetijstvu množijo le takrat, če se kmetijstvo združuje z obrtnijo, namreč z živinorejo, sirarijo, s pridelovanjem sladkora iz pese, s pivarno, z napravljanjem prediva itd., to je, da se to, kar se pridelava ali kar odpade pri kmetijstvu, obrne za druge stvari, ki jih kmetovalec lahko prodá. Navadni manjši kmet se sicer sam ne more ukvarjati z velikimi obrtnijami, vendar tudi on more, če ima gori navedene obrtnije (fabrike) blizo, marsikaj od svojih pridelkov jim oddati. Al žalibog, tudi take s kmetijstvom tesno združene obrtnije (fabrike) že več let zdihujejo pod stisko davkov, ki jih nimajo para v nobeni drugi državi!*) Ministerstvu kmetijstva se ne more reči, da nima dobre volje pomagati kmetijstvu iz preočitnih nadlog, al kaj hoče, če finančni minister se ne more rešiti skrbi, kako bi denarja dobil v državno blagajnico za čedalje več državne stroške.

Postava, da „vsak mora vojak biti“, se ne more grajati iz stališča, ki pravi: „za vse enake pravice pa enake dolžnosti“, al ta splošna vojaška dolžnost je za kmetijstvo hud udarec, če gospodar mora v vojsko in zapusti ženo samo z otroci doma, katera delavcev ne dobí, če tudi oni morajo prijeti za puško. Evropa ima dandanes vojakov kakor listja in trave, Amerika pa, ki je veliko večja kot Evropa, je nedavno po svojih zastopnikih sklenila, svojo armado od 25.000 mož zmanjšati na 20.000. Ali ne bi bila Amerika dober izgled takim državam, ki so zmiraj v denarnih stiskah? Tudi Avstrija in Ogerska imate državne poslance, pa kaj, če je njih večina taka, da se včasih tedne in mesece pričkajo za take stvari, o katerih nima kmetijstvo nobene koristi.

Če se po vsem tem ozremo še enkrat nazaj v to, kar je napredku kmetijstva ovira, moramo le živo živo želeči, da si možje, ki na krmilu vladnem stojé, resno k srcu vzamejo to, da kmetijstvo je najmočnejši steber državi in da z razcvetom kmetijstva cvete blagostan njen, s propadom kmetijstva pa tudi ona propada.

*) Kako, na primer, so pivarne obložene z davkom, kazale so „Novice“ v zadnjem listu v članku: „Pivarne — kako se dela pivo v njih in kako koristijo tudi živinoreji.“

Rušnja okoli sadnih dreves škodljiva.

Mnogokrat se sliši mnenje, da rušnja okoli sadnih dreves, ni le neškodljiva, temveč da je drevesom koristna zato, da se zemlja okoli njih prehitro ne posuši. Kar se tega tiče, je gotovo, da zemlja z rušnjo pokrita več vlage (mokrote) iz sebe izhlapi, kakor zemlja brez rušnje. Gotove skušnje so učile, da o 5 mesecih poleti je iz enega orala rušnjate zemlje izpuhtelo 800 kubičnih čevljev vode; kjer zemlja ni z rušnjo pokrita in se zgorej osuši, ondi ne more iz nje nikakor toliko vlage izhlapati. Po perji trave izpuhti je veliko več. Da se pa rušnjata zemlja bolj frišna ohrani, izvira od tega, da vlago, katero korenine srkajo izpod zemlje, oddajajo zgornjim suhim legam zemlje. Le okoli dreves in zraven dreves zamore brez škode trava rasti takrat, kedar je v zemlji spodaj veliko vlage. Če se mlada drevesca sadé na prostore z rušnjo zaraščene, kmalu se vidi očitna škoda za drevje; večkrat preteče veliko let, predno začno na take kraje zasajena drevesa čvrsto rasti; to je pa tudi prav lahko razumeti z avoljo tega, ker koreninice mladega drevesa se izprva le bolj površno v zemlji razprostirajo, katera vlago po rušnji, kakor je rečeno bilo, lahko izpuhti; še le potem, kedar korenine globokeje segajo, začno drevesa bolje rasti. Kakor pa je rušnja drevju škodljiva, tako je tudi drugim rastlinam, katere imajo goste korenine. Nemška detelja, na priliko, vsejana okoli mladega drevja, pomori kmalu taka drevesa. Po vsem tem je očitno, da pametno ravnajo tisti sadjerejci, ki okrog vsacega drevesa precej na široko pustijo samo zemljo in jo vsako leto malo okopavajo.

Kako gips rabiti v hlevih.

Da je surovi zmleti gips v hlevih jako koristen, je že davno umnim gospodarjem dobro znano; al o tem so si bile misli navskriž: ali je bolje gips mešati z gnojem na gnojišči, ali pa vsak dan nekoliko gipsa v hlevu potresti na gnoj. Gotove skušnje učijo, da je potresanje gipsa v hlevu po gnoji boljše iz dveh vzrokov, in sicer prvič zato, ker se iz gnoja izhlapeči amonijak po gipsovem žveplu v žveplokisli amonijak spremení, ki ni izhlapljiv in zato ostane v gnoju kot najbolj redivna snova rastlinam, — drugič pa zato, ker potem se zrak v hlevu veliko bolj čist ohrani na zdravje živini. Zato svetujemo gospodarjem, naj zmirom nekoliko surovega zmletega gipsa za vsakdanjo rabo v hlevih pripravljenega imajo, 1 funt za eno govedo ali enega konja ali pa za 10 ovac zadostuje. Pa tudi koristno je, če se gips potrese po gnoju, ki je bil ravnokar iz hleva na gnojišče pripeljan.

Gospodarske novice.

Mašina, katera žito žanje.

Fabrikanta mašin Kraus in Kreyczik na Dunaji (I. Rudolfsplatz 3) sta iznašla mašino, s katero tudi ženske lahko žito žanejo. Ta mašina je podobna koluri ali samokolnici (šajtergi), katera ima spredaj napravo za žito kositi in katero lahko en delavec ali ena delavka po njivi naprej potiska. Iznajdenika mislita, da se bodo kmetovalci te ročne mašine tako radi posluževali, kakor ročne mlatilnice. Cena jej je 120 gold.

Kako se dadó jajca dolgo dobra ohraniti.

V Kini nasolijo jajca, da jim več let dobra ostanejo. To delajo tako: soli raztopijo v vodi in v tej